

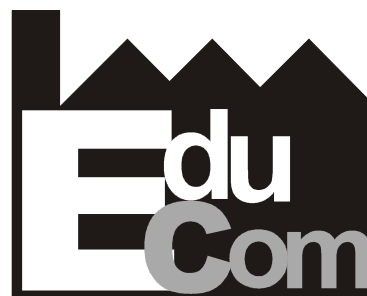

Tento materiál vznikl jako součást projektu EduCom, který je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

GEOMETRIE ŘEZNÉHO NÁSTROJE

Jan Jersák
Technická univerzita v Liberci

EDUCATION COMPANY

Technologie III - OBRÁBĚNÍ

**Technická univerzita v Liberci a partneři
Preciosa, a.s. a TOS Varnsdorf a.s.**

TU v Liberci

PRECIOSA

OBSAH PŘEDNÁŠKY

1. Nástrojové roviny
2. Nástrojové úhly
3. Nástrojová souřadná soustava
4. Vliv řezných úhlů na proces obrábění
5. Inovace v oblasti konstrukce řezných nástrojů

Geometrie nástroje

• NÁSTROJOVÉ ROVINY

Nástrojová základní rovina P_r

- prochází uvažovaným bodem a je kolmá na vektor řezné rychlosti v_c .

Nástrojová boční rovina P_f

- prochází uvažovaným bodem a je dána vektorem řezné rychlosti v_c a posuvu v_f .

Nástrojová zadní rovina P_p

- prochází uvažovaným bodem a je kolmá na roviny P_r a P_f .

Nástrojová rovina ostří P_s

- je dána tečnou k ostří v uvažovaném bodě a je kolmá na rovinu P_r .

Nástrojová ortogonální rovina P_o

- prochází uvažovaným bodem a je kolmá na roviny P_r a P_s .

Nástrojová normálová (normální) rovina ostří P_n

- rovina kolmá na tečnu k ostří v uvažovaném bodě.

Nástrojová rovina největšího spádu čela P_g

- prochází uvažovaným bodem a je kolmá na roviny P_r a A_γ .

Nástrojová rovina největšího spádu hřbetu P_b

- prochází uvažovaným bodem a je kolmá na roviny P_r a A_α .

Geometrie nástroje

• NÁSTROJOVÉ ÚHLY

Nástrojový úhel nastavení χ_r

- úhel svírají roviny P_s a P_f , měříme jej v rovině P_r .

Nástrojový vedlejší úhel nastavení χ_r'

- úhel svírají roviny P_s' (- rovina procházející vedlejším ostřím) a P_f , měříme jej v rovině P_r .

Nástrojový úhel špičky ε_r

- úhel svírají roviny P_s a P_s' , měříme jej v rovině P_r . Pozn.: $\chi_r + \varepsilon_r + \chi_r' = 180^\circ$

Nástrojový úhel nastavení doplňkový ψ_r

- úhel svírají roviny P_s a P_p , měříme jej v rovině P_r . Pozn.: $\chi_r + \psi_r = 90^\circ$

Nástrojový úhel sklonu ostří λ_s

- úhel svírá tečna k ostří a rovina P_r , měříme jej v rovině P_s .

Nástrojový úhel čela ortogonální γ_o

- úhel svírají roviny A_γ a P_r , měříme jej v rovině P_o . Pozn.: analogicky $\gamma_n, \gamma_f, \gamma_p$.

Nástrojový úhel břitu ortogonální β_o

- úhel svírají roviny A_γ a A_α , měříme jej v rovině P_o . Pozn.: analogicky $\beta_n, \beta_f, \beta_p$.

Nástrojový úhel hřbetu ortogonální α_o

- úhel svírají roviny A_α a P_s , měříme jej v rovině P_o . Pozn.: analogicky $\alpha_n, \alpha_f, \alpha_p$,
Pozn.: $\alpha_o + \beta_o + \gamma_o = 90^\circ$
 $\alpha_n + \beta_n + \gamma_n = 90^\circ$

Geometrie nástroje

- ROZMĚRY NÁSTROJE

Poloměr špičky r_ϵ

- poloměr zaoblení špičky měřený v rovině P_r .

Poloměr zaoblení břitu r_n

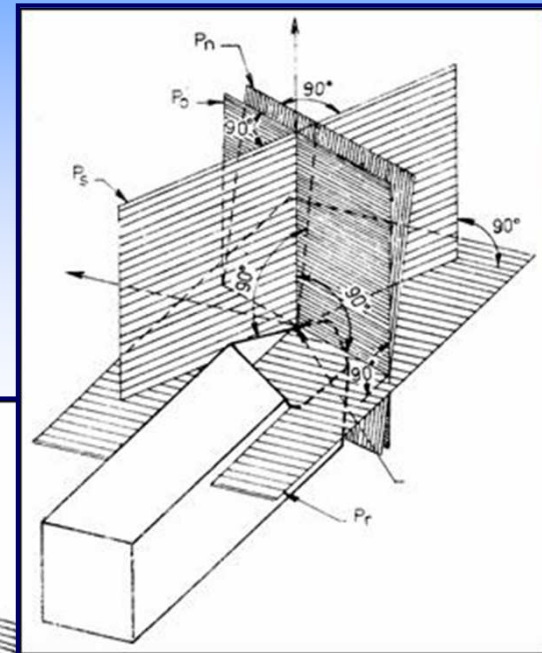
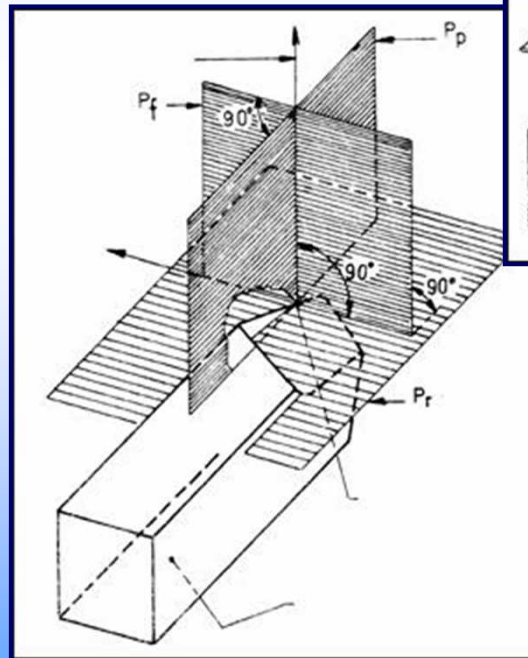
- poloměr zaoblení břitu měřený v rovině P_n .

- Nástrojová souřadná soustava

- soustava nástrojových rovin je definována normou
ČSN - ISO 3002 / 1

Na základě
nástrojových rovin
se určují
nástrojové úhly

Roviny P_r, P_f, P_p

Roviny P_r, P_s, P_o, P_n

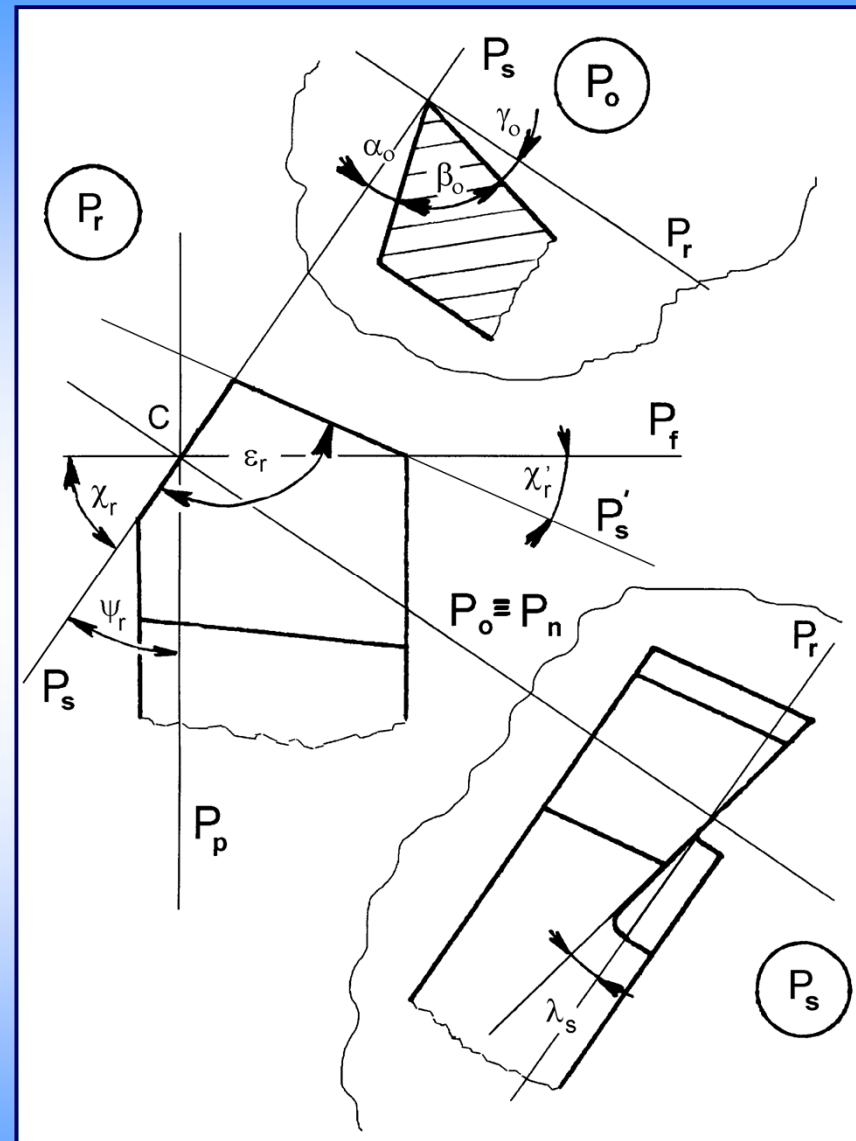
Geometrie nástroje

- **Nástrojová souřadná soustava**

Základní nástrojové roviny a nástrojové úhly na příkladu soustružnického nože

Roviny : $P_r, P_f, P_p, P_s, P_o, P_n$

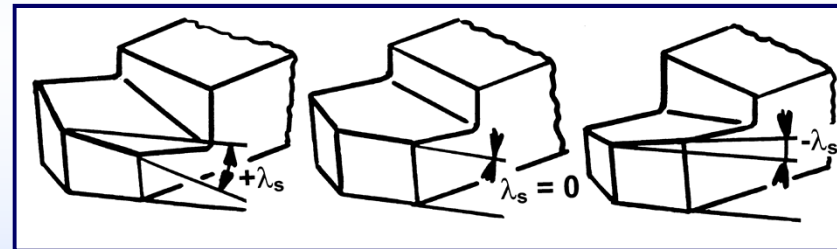
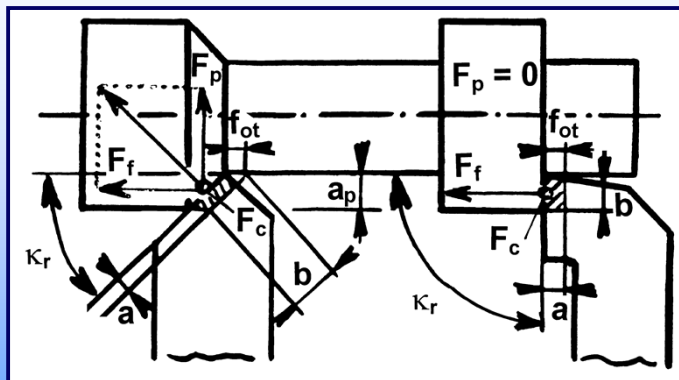
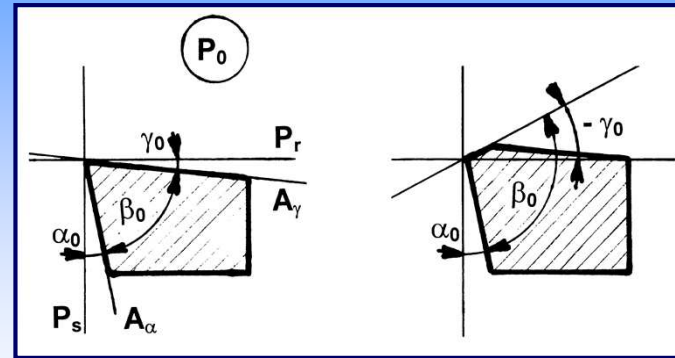
Úhly : $\chi_r, \chi_r', \varepsilon_r, \psi_r, \lambda_s, \gamma_o, \beta_o, \alpha_o$

Geometrie nástroje

Vliv řezných úhlů na proces obrábění I

- Úhel hřbetu α_0 , úhel břitu β_0 , úhel čela γ_0
  - ovlivňují ostrost řezného klínu, který vniká do materiálu, tím je ovlivněna velikost řezné síly a trvanlivost nástroje.
- Úhel sklonu ostří λ_s
  - ovlivňuje směr odchodu třísky.

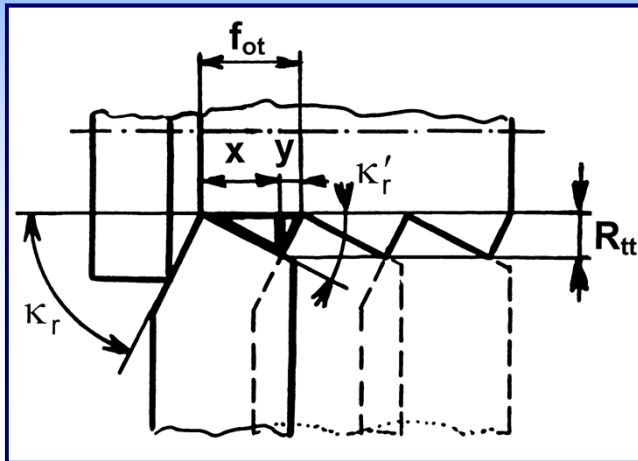

- Úhel nastavení χ_r
  - ovlivňuje velikost složek sil při obrábění a drsnost povrchu obrobku.

Geometrie nástroje

Vliv řezných úhlů na proces obrábění II

- Vedlejší úhel nastavení χ_r a úhel nastavení χ_r - ovlivňují drsnost povrchu obrobku.

R_{tt} ... celková teoretická výška profilu

$$\operatorname{tg} \kappa_r = \frac{R_{tt}}{y} \Rightarrow y = \frac{R_{tt}}{\operatorname{tg} \kappa_r}$$

$$\operatorname{tg} \kappa_r' = \frac{R_{tt}}{x} \Rightarrow x = \frac{R_{tt}}{\operatorname{tg} \kappa_r'}$$

$$f_{ot} = x + y = \dots$$

$$\Rightarrow R_{tt} = f_{ot} \cdot \frac{\operatorname{tg} \kappa_r \cdot \operatorname{tg} \kappa_r'}{\operatorname{tg} \kappa_r + \operatorname{tg} \kappa_r'}$$

- Poloměr špičky nože r_ϵ - ovlivňuje drsnost povrchu obrobku.

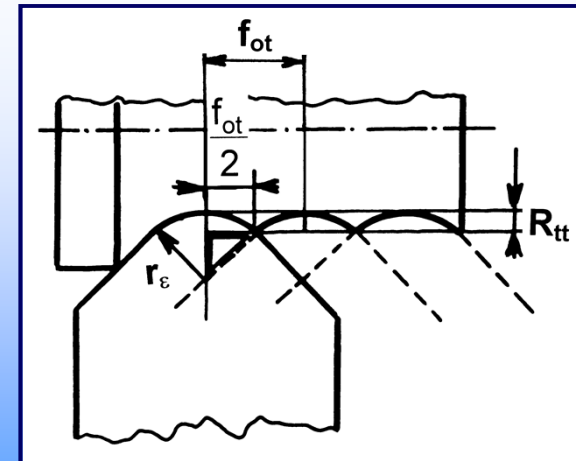
$$r_\epsilon^2 = (r_\epsilon - R_{tt})^2 + \left(\frac{f_{ot}}{2}\right)^2$$

$$\underline{r_\epsilon^2} = \underline{r_\epsilon^2} - 2 \cdot r_\epsilon \cdot R_{tt} + \underline{R_{tt}^2} + \frac{f_{ot}^2}{4}$$

$$\Rightarrow 2 \cdot r_\epsilon \cdot R_{tt} = \frac{f_{ot}^2}{4}$$

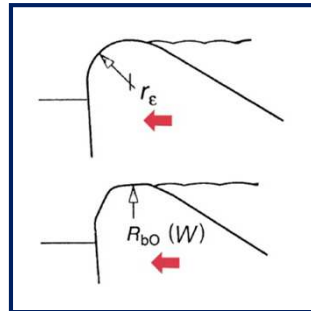
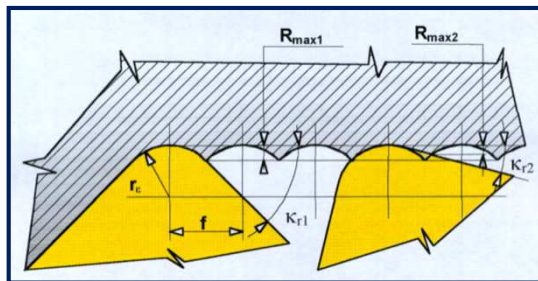
r_ϵ^2 zkrátíme, dále uvažujeme, že $R_{tt}^2 = 0$

$$R_{tt} = \frac{f_{ot}^2}{8 \cdot r_\epsilon}$$

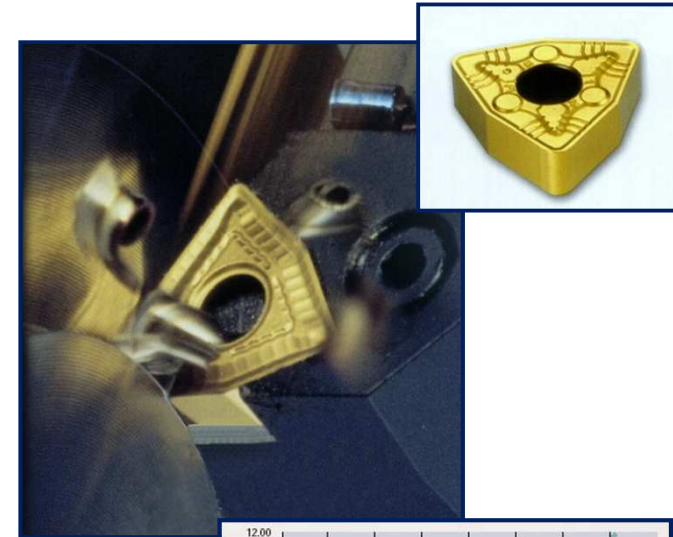

Inovace v oblasti konstrukce řezných nástrojů

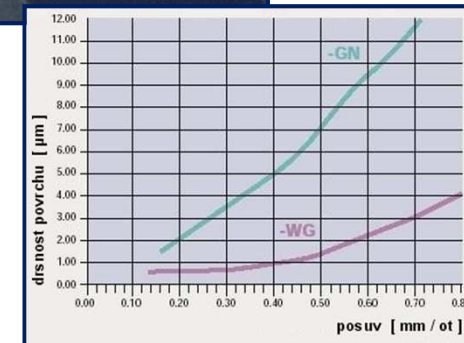
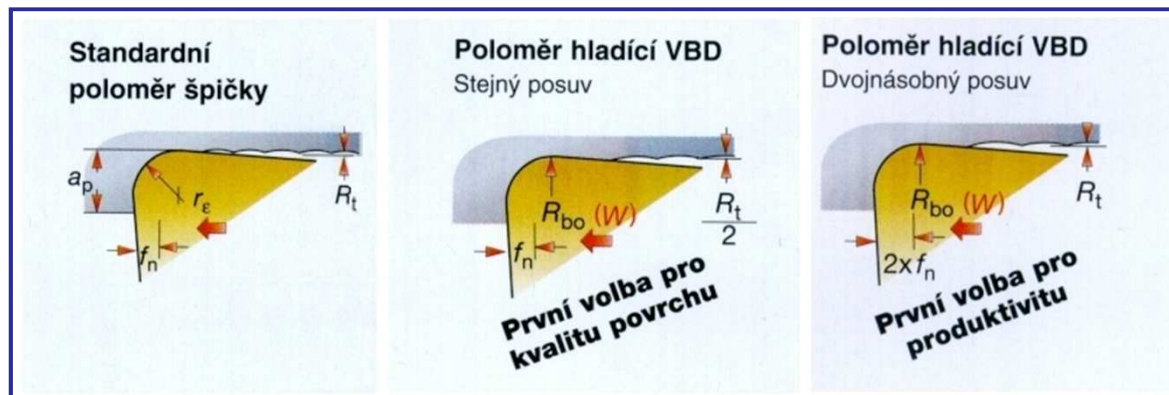

- VBD s geometrií WIPER mají **NEKONSTANTNÍ POLOMĚR ŠPIČKY**

- **standardní VBD**
- f , R_t

- **VBD s geometrií WIPER**
a) $f = \text{konst.}$, $R_t / 2$ b) $2 \times f$, $R_t = \text{konst.}$

- *dosahovaná drsnost povrchu u **standardní VBD** a **VBD s geometrií WIPER***

Inovace v oblasti konstrukce řezných nástrojů

TANGENCIÁLNÍ POLOHA VBD

Tangenciálně uložená VBD eliminuje vysoké napětí v upínací části nástroje - použití pro vysocevýkonné obrábění :

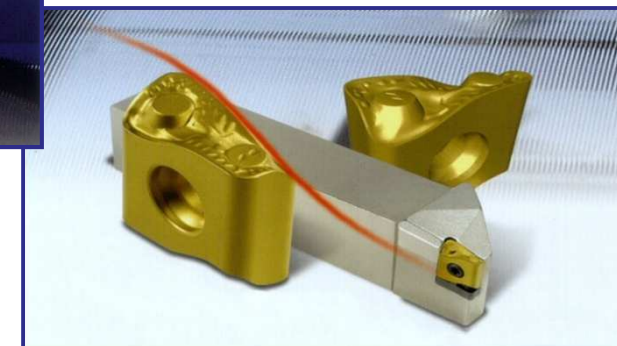
- hrubovací soustružení ,
- soustružení upichovacím a zapichovacím způsobem ,
- čelní frézování .

- hrubovací čelní fréza - tangenciální VBD

- soustružnický nůž pro zapichování a upichování - tangenciální VBD

Děkuji za pozornost

Tato přednáška byla inovována v rámci projektu EduCom
CZ.1.07/2.2.00/15.0089

EduCom - Inovace studijních programů s ohledem na
požadavky a potřeby průmyslové praxe zavedením inovativního
vzdělávacího systému "Výukový podnik"